

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТАВКІВ ПУШКАРІВСЬКОЇ БАЛКИ ЯК ЦІННОЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ЗОНИ М. ПОЛТАВА

Бажан Є. А., Бажан А. Г., Стецюк Н.О. (Полтава)

Сучасна людина знаходиться під постійним негативним впливом міста, на неї діє забруднене повітря, шум, неякісна вода та ін. Через брак часу люди не завжди мають змогу виїхати за місто для відпочинку, але він їм потрібен, якщо не за містом, то хоч би на його території. Саме тому основною метою створення зелених насаджень, парків, ставків та інших штучних куточків природи на території міста є рекреація. Разом з тим, ці мальовничі «зелені острівці» також допомагають у розвантаженні міста від забрудненого повітря, пилу, зволожують повітря (водойми). На їх території часто заселяють, або заселяються самі, дикі тварини і рослини, які визначають показники їх біорізноманітності, сприяють динамічним процесам ур-боекосистем і роблять їх рекреаційно привабливими.

Рекреаційні об'єкти можуть використовуватись як для тривалого відпочинку, так і для короткотривалого. Зелені зони, парки і ставки призначені в основному для короткотривалого відпочинку місцевого населення. Але якщо їх відповідно обладнати, то можуть використовуватись і для довготривалого відпочинку.

Але ці штучно створені об'єкти хоч і виглядають часто як природні, але все є штучними та потребують уваги і піклування від своїх творців, бо впливи з боку людини і природи часто призводять до негативних наслідків.

Одним із головних виявів негативного впливу на об'єкти міста, як природні так і штучні, є забруднення. За походженням серед них виділяють природні (атмосферні (атмосферні опади), гідросферні (озера, припливні, ґрунтові і підземні води що формують сток водного об'єкту), літосферні (піддані ерозії і вилуговування схили русел) та антропогенні (промислові (випуски виробничих стічних вод забруднені території підприємств, смітники промислових відходів), комунальні випуски господарсько-побутових стічних вод, території населених пунктів, сміттєвикомплексу побутових відходів), сільськогосподарські (орні поля, городи, тваринницькі підприємства) і транспортні (транспортні засоби, автодороги, трубопроводи). Зазначені джерела впливу, за винятком сільськогосподарських, типові для міських водних об'єктів. Сільськогосподарські джерела забруднення знаходяться в приміській зоні. Літосферні джерела в межах міст частково ізольовані облицюванням берегів.

За даними преси, на території м. Полтави нараховується 98 ставків, 22 струмків та джерел (для порівняння: в 1900 р. -10 ставків). Основна частина - це руслові ставки. також ставки-копанки, розташовані на заплавах річок. Загальна їх площа на території міста Полтави складає більше 60 га, що в сотні разів більше, ніж 100 років тому. Водотоки, у верхів'ях яких створено систему ставків, як правило, у літню межень пересихають, а взимку - перемерзають. Ці природні та штучні водойми, та, ставки сприяють

зволоженню повітря міста, особливо влітку, можуть використовуватися для риборозведення та як місця відпочинку населення. Одним із таких об'єктів на території м. Полтава є каскад ставків Пушкарівської балки, створений у 70-ті роки минулого століття. Його складають сім ставків загальною площею водного дзеркала 21 га.

У межах сучасного м. Полтава знаходяться витoki р. Вільшани - правої притоки р. Ворскла. Річка бере початок з невеликого болота в мікрорайоні Юрівка. Приймаючи численні притоки з мікрорайонів Огнівка, Сади-2, Пушкарівка, Горбанівка річка залишає межі міста і тече на південь, щоб аж через 20 км, в районі с. Сапожине Новосанжарського району з'єднатися з водами Ворскли. Верхів'я Вільшанки зарегульовано системою ставків. Водопрпускні споруди ставків знаходяться в непоганому стані, проте екологічний стан води та берегової зони незадовільний. Вода бурого кольору, має неприємний запах.

Серед перерахованих вище забруднень для ставків Пушкарівської балки найбільш характерні останні три види забруднень, тобто: комунальні (смітники, ливнева каналізація і скиди стічних вод), сільськогосподарські (городини) і транспортні (транспортні засоби, що миються біля ставків, автодороги).

За останні роки ставки Пушкарівської балки фактично стали зоною екологічного лиха. Цьому сприяли і вище перераховані факти, і руйнування гідроспоруд, що призвело до зниження рівня води на 1-1,2 м в ставках №2 і №3. На обмілілих ділянках відбувається заболочування. В ставку №1 збільшилась кількість зелених нечистот та синьо-зелених водоростей, що викликає явище «цвітіння» води і свідчить про евтрофікацію водойм. Рибне господарство давно занедбано. І хоча риба в ставках є, росте досить швидко (мабуть за рахунок того, що на фекаліях розвивається багато безхребетних), але вона має неприємний запах, смак і для вживання не рекомендується.

Живлення ставків перебуває в катастрофічному стані, джерела захарашені побутовим сміттям. У ставках і струмках плаває непотріб.

Тож для благоустрою місцевого населення, покращення умов його відпочинку і, відповідно, покращення здоров'я місцевих жителів потрібно зробити такі кроки для покращення ставків Пушкарівської балки:

- 1). розчистити і заглибити акваторію ставків;
- 2). розчистити джерела, які їх живлять;
- 3). закріпити береги, відновити гідроспоруди;
- 4). припинити злив каналізації і стоків у ставки;
- 5). прибрати сміття і встановити баки чи урни;
- 6). визначити водоохоронні зони навколо ставків;
- 7). упорядкувати рекреаційні зони.

Перспективними заходами щодо оптимізації екологічного стану ставків Пушкарівської балки також є риборозведення, спортивне рибальство, станція човнів, прогулянки на конях і навіть кемпінгове містечко для тривалого відпочинку. Вклавши кошти влада отримає здорових громадян, а в перспективі і прибуток.

Із 1997 року шефство над територією ставків ведеться членами екологічного гуртка ЗОШ №34 м. Серед учнів школи, а ними серед мешканців мікрорайону ведеться постійна еколого-просвітницька робота. Здійснюються трудові десанти із розчищення джерел і струмків від сміття, але цих зусиль замало, якщо люди не усвідомлюють, що вони захирашують і гублять свої ж місця для відпочинку. А «Програма охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної політики з урахуванням регіональних пріоритетів Полтавської області на період до 2010 року» у частині облаштування ставків та інших гідроспоруд лишається лише на папері.

Для того, щоб врятувати ставки як цінні гідроспоруди на території міста, які на сьогодні викопують екологічні, водорегулюючі та рекреаційні функції, необхідно для початку прийняти їх на баланс міста, виділити відповідні кошти на ремонт устаткування. Розглядається також питання, щоб створити на основі ставків Пушкарівської балки і навколишніх зелених зон гідропарк, який не поступатиметься київському. Таким чином, актуальним завданням є розробка Комплексної програми із облаштування цієї рекреаційної зони міста і її реалізація з метою збереження цінних урбогідроекосистем, оптимізації та використання їх із рекреаційною метою.

Література

1. Бажан А., Чабан Т., Бажан Є. Біорізноманіття ставків Пушкарівської балки II Біорізноманіття: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції / Кол авт. - Полтава, 2004. - С. 15-17.
2. Булава А.М. Географія Полтавської області. Підручник для учнів 8-9 класів. - Полтава, 1999. - 87 с.
3. Екологія города / под. ред. проф. Стольберга Ф.В.: Учебник. - К.: Либра, 2000. - С. 63-82.